

Arbeidsliv

Norsk autorisasjon – norsk språk ... igjen¹

Tannleger utdannet innenfor EØS-området får norsk autorisasjon som tannlege, uten vurdering av norske språkferdigheter. Betyr dette at utenlandske tannleger kan jobbe som tannlege i Norge uten norskkunnskaper? Det enkle svaret på dette spørsmålet er nei.

 TONE GALAASEN, ADVOKAT I NTF

Norsk autorisasjon uten vurdering av språkkunnskaper

Det stilles krav til både muntlige og skriftlige norskkunnskaper for alle tannleger som praktiserer i Norge, selv om tannleger med utdanning fra EØS-området ikke må dokumentere norsk språkkompetanse i forbindelse med søknad om norsk autorisasjon.

Helse- og omsorgsdepartementet legger til grunn at det i utgangspunktet er opp til arbeidsgiver å kontrollere at helsepersonell behersker norsk i tilstrekkelig grad. Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på at selvstendig næringsdrivende tannleger selvsagt også må ha tilstrekkelige norskkunnskaper til å oppfylle de lovbestemte kravene. Alle tannleger bør ha kjennskap til de mulige konsekvensene av manglende språkferdigheter.

Helsepersonelloven § 4 - Forsvarlighet

Helsepersonell har et personlig og selvstendig ansvar for forsvarlig virksomhet. De er forpliktet til å utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra deres kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig.

Mangelfulle språkkunnskaper kan føre til at helsepersonell blir fratatt autorisasjonen, dersom det fører til uforsvarlig virksomhet. Statens helsepersonellnemnd uttaler at «Det er et grunnleggende krav til helsepersonell som utøver sitt yrke i Norge at de skal ha tilstrekkelige kunnskaper om det norske språket. Kunnskaper er særlig viktig i kommunikasjonen med pasientene, og for at dokumentasjonen skal forstås av andre enn klageren. ... Dette overordnede kravet til en forsvarlig virksomhet, herunder en forsvarlig kommunikasjon, gjelder selv om det ikke stilles bestemte krav til språkkunnskaper før autorisasjon»².

Utilstrekkelige norskkunnskaper har også ført til reaksjoner overfor helsepersonell fra Helsetilsynet, som har uttalt: «Evnen

til å forstå norsk språk og kunne kommunisere med helsepersonell, pasienter og pårørende er også en forutsetning for å arbeide som lege». Tilsvarende gjelder for tannleger.

I en tilsynssak mot et helseforetak ble det påpekt at «Arbeidsgiver er ansvarlig for å sikre at ansatte har tilstrekkelig språkkunnskaper for å kunne utføre forsvarlige helsetjenester».

Helsepersonelloven § 6. Ressursbruk og folketrygdløven § 5-6

Helsepersonell skal sørge for at pasienter, helseinstitusjon, trygden eller andre, ikke blir påført en unødvendig tidstap eller utgift. Hovedregelen er at voksne pasienter selv må betale for tannbehandling i Norge. Enkelte pasienter har imidlertid rett til å få dekket utgifter til «undersøkelse og behandling hos tannlege for sykdom».

Det er nødvendig med gode norskkunnskaper for å sette seg inn i, og være i stand til å følge, et detaljert og komplisert regelverk for refusjon fra staten (Helfo). Mangelfulle språkkunnskaper kan lede til at pasienter ikke får de rettighetene de har krav på. Feil og misforståelser, eller misbruk av regelverket, kan imidlertid også få svært store konsekvenser for den enkelte tannlege, som risikerer høye krav om tilbakebetaling av feil utbetalt refusjon. I alvorlige tilfeller kan tannleger også miste retten til å praktisere for trygdens regning.

Helsepersonelloven § 10 og pasient- og brukerrettighetsloven

Det grunnleggende hensynet til pasienten, er selvsagt helt sentralt. Pasienter har behov for informasjon og kommunikasjon på et språk de forstår. Pasienten skal ha den informasjon som er nødvendig for å få innsikt i sin helsetilstand, innholdet i helsehjelpen, mulig risiko og bivirkninger. Helsepersonell skal så langt som mulig sikre seg at pasienten har forstått innholdet

og betydningen av opplysningene. Dette er nødvendig også for at pasienten skal kunne gi informert samtykke til behandlingen.

Norsk som journalspråk. Helsepersonelloven §§ 39-40 og pasientjournalforskriften § 10

Pasientjournalen skal som hovedregel skrives på norsk. Det forutsettes at utenlandsk helsepersonell i Norge, som yter helsehjelp på et selvstendig grunnlag, også kan skrive journal på norsk. Det er viktig at journalene føres på et språk som forstås av alt helsepersonell som kan få bruk for dem i den norske helse- og omsorgstjenesten. Journalen skal være lett å forstå for annet kvalifisert helsepersonell. Innarbeidede faguttrykk kan naturligvis benyttes.

Dansk eller svensk kan benyttes, i den utstrekning det er forsvarlig. Spesielle ord og uttrykk, som skiller seg vesentlig fra tilsvarende norske begreper, bør unngås, forklares eller oversettes, for å unngå misforståelser.

I særlige tilfeller kan Statens helsetilsyn gi tillatelse til å benytte annet språk, f.eks. engelsk. Tillatelse gis bare i helt spesielle tilfeller, f.eks. dersom en utenlandsk tannlege kun skal behandle ansatte ved sitt hjemlands ambassade.

Likestillings- og diskrimineringsloven

Diskriminering på grunn av språk er som hovedregel forbudt. Forskjellsbehandling er ikke ulovlig når den har et saklig formål, når det er nødvendig for å oppnå formålet og ikke er uforholdsmessig inngripende. Likestillingsombudet³ har lagt til grunn at det er en saklig forbigåelse, og ikke i strid med loven, å legge avgjørende vekt på søkers mangelfulle skriftlige norskkunnskaper i stillinger hvor språket er sentralt for å kunne utføre arbeidsoppgavene.

Yrkeskvalifikasjonsdirektivet og språkkrav. Forskrift om autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning for helsepersonell med yrkeskvalifikasjoner fra andre EØS-land eller fra Sveits § 24

Utenlandske tannleger som får godkjent yrkeskvalifikasjoner etter EØS-regelverket, må også ha nødvendige språkkunnskaper for å kunne utøve yrket forsvarlig i Norge (vertsstaten).

Forskriften § 24 bidrar til en bevisstgjøring av at også EØS-borgere som søker stillinger i helsevesenet «skal ha språkkunnskapene som er nødvendige for å utøve yrket i vertsstaten».

EFTA-domstolen⁴ har slått fast at en autorisasjon kan nektes i den grad det er dokumentert at vilkårene for å kalle tilbake en autorisasjon etter nasjonale regler er oppfylt, jf. helsepersonelloven §§ 57-58, selv om vilkårene i direktiv 2005/36 EF (yrkeskvalifikasjonsdirektivet) er oppfylt.

Dette er fulgt opp av Statens helsepersonellnemnd⁵, som har stadfestet vedtak om avslag på autorisasjon blant annet på grunn av mangelfulle språkkunnskaper.

Yrkeskvalifikasjonsdirektivet artikkel 53 Språkkunnskaper, slår fast at vertsstaten (i dette tilfellet Norge), kan stille språkkrav dersom dette har betydning for yrkesutøvelsen, bl.a. når det har konsekvenser for pasientsikkerheten. Vurdering av den enkeltes språkkompetanse må vanligvis gjøres etter godkjenning av søkers yrkeskvalifikasjoner.

Det er presisert i fortalen punkt 26 at: «... For yrker som har sammenheng med pasientsikkerhet, er det særlig viktig å foreta språkkontroll i henhold til direktiv 2005/36/EF før yrkesutøveren får adgang til yrket i vertsstaten. ...» Det er videre understreket at dette er et myndighetsansvar, og at forholdsmessighetsprinsippet må overholdes her, som på alle andre områder innenfor EØS-retten.

Kontrollen av språkkunnskaper skal være rimelig, sett i sammenheng med den aktivitet som skal utføres. Forskjellige stillinger kan ha forskjellige krav til språkferdigheter. Dette gjelder også innen samme helsepersonellgruppe. De språkkravene som stilles må være nødvendige for en forsvarlig yrkesutøvelse, noe som må vurderes konkret. Dette innebærer blant annet at EØS-statene ikke kan forlange systematiske språktester.

NTF, Legeforeningen og Psykologforeningen påpekte behovet for språkkontroll i en felles høringsuttalelse til Helse- og omsorgsdepartementet 16. september 2016⁶. Norske myndigheter har likevel, foreløpig valgt å ikke implementere direktivets bestemmelser om språkkontroll.

REFERANSER

1. En tidligere versjon av artikkelen ble publisert på norsk og engelsk i Tidende nr. 9 / 2014
2. HPN-2020-2939
3. Likestillingsombudet sak 08/1222
4. EFTA-domstolens dom av 15. desember 2011 er en rådgivende uttalelse til Statens helsepersonellnemnd bl a om adgangen for en medlemsstat til å stille språkkrav som tilleggsvilkår for autorisasjon til lege som omfattes av EØS reglene om automatisk godkjenning av yrkeskvalifikasjoner.
5. HPN 11/169. Se også helsepersonelloven § 53 andre ledd
6. Departementets høringsnotat om implementering av direktiv 2013/55/EU og felles høringsuttalelse kan leses her: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---endringer-i-eos-forskriften-om-godkjenning-av-helsepersonell---gjennomforing-av-endringer-i-eus-yrkeskvalifikasjonsdirektiv/id2501546/?uid=7fec590a-09b0-4f62-88dc-5274cf6dfe53>